

DADA 100

2016. december 16. – 2017. január 31.

A Magyar
Képzőművészeti
Egyetem
Doktori
Iskolájának
kiállítása
az 1916-ban
alapított
zürichi
Cabaret
Voltaire
centenárium
alkalmából

**Magyar Képzőművészeti
Egyetem, Barcsay Terem, 1062 Budapest,
Andrássy út 69–71.**

*Hungarian University
of Fine Arts, Barcsay Hall, 1062 Budapest,
Andrássy út 69–71.*

*An exhibition
by the Doctoral
School
of the Hungarian
University
of Fine Arts,
on the occasion
of the centenary
of Cabaret
Voltaire,
founded
in Zürich
in 1916*

Kiállító művészek / Exhibiting artists:

BORSOS LŐRINC, BÖGÖS Loránd, Jivens O. BREEWENSES, Igor & Ivan BUHAROV, FAJGERNÉ DUDÁS Andrea, FERNEZELYI Márton & KAPPANYOS András & LEPSÉNYI Imre & SZEGEDY-MASZÁK Zoltán, HAÁSZ Katalin, HECKER Péter, IZSÁK Előd, KICSINY Balázs, KOLLER Margit, István KOVÁCS, KÖNIG Frigyes, K.U.T.A.Cs. (MÉCS Miklós & VÁNDOR Csaba) & VirágJudit Galéri (BOGYÓ Virág & FISCHER Judit), LACZKÓ Juli, PETERNÁK Anna, Katarina ŠEVIĆ & Tehnica Schweiz (LÁSZLÓ Gergely & RÁKOSI Péter), SZELLEY

Lellé, SZILÁGYI Kornél & VÁNDOR Csaba, SZTRUHÁR Zsuzsa, TANGL Edit, TASNÁDI József

Kurátorok / Curated by KICSINY Balázs,
MUCSI Emese, SZEGEDY-MASZÁK Zoltán

Koordinátor / Coordinator: SZÚCS Réka

Fordítás / Translation: LAKI Júlia

Grafikai tervezés / Graphic design: LEPSÉNYI Imre

TARTALOMJEGYZÉK

MUCSI Emese: <i>A dada mint tananyag</i>	1
KAPPANYOS András: <i>A dada mint életérzés</i>	11
Művek:	
BORSOS LŐRINC: <i>Helikon</i> , 2015	24
BÖGÖS Loránd: <i>Körön belül</i> , 2010	26
Jivens O. BREEWENSES: <i>Érvényben</i> , 2016	28
Jivens O. BREEWENSES: <i>Jivens meséi</i> , 2015	30
Igor & Ivan BUHAROV: <i>Hotel Tubu</i> , 2002	32
Igor & Ivan BUHAROV: <i>Az Ináruti Jóslat</i> , 2014	34
Igor & Ivan BUHAROV: <i>Воскресенье</i> , 1994	36
Igor & Ivan BUHAROV: <i>Az emlék ára</i> , 2015	38
Igor & Ivan BUHAROV & Hans BLUME (CSÁKI László): <i>Vajon a gyilkos kimegy a temetőbe?</i> , 2001	40
FAJGERNÉ DUDÁS Andrea: <i>DADA BABA</i> , 2016	42
FERNEZELYI Márton & KAPPANYOS András & LEPSÉNYI Imre & SZEGEDY-MASZÁK Zoltán: <i>Instant Phono-Visual Poetrizator (Pseudo-Chaotic Dadamaton)</i> , 2016	44
HAÁSZ Katalin: <i>Chess Variety</i> , 1997–2016	46
HECKER Péter: <i>Izraeli drón a Hortobágy felett</i> , 2013	48
HECKER Péter: <i>Szakállprotézis</i> , 2014	50
IZSÁK Előd: <i>A Tejút szavatossági ideje</i> , 2016	52
KICSINY Balázs: <i>A dadámról</i> , 2016	54
KICSINY Balázs: <i>Megalkuvó forradalmár</i> , 2016	56
KOLLER Margit: <i>Lichthof Symphony No.17</i> , 2016	58
István KOVÁCS: <i>Mi a jó művészet, mi a dada?</i> , 2016	60
KÖNIG Frigyes: <i>Virtuos</i> , 1974	62
K.U.T.A.Cs. (Kivezető Utak Tapasztalatain Alapuló Csoport: MÉCS Miklós & VÁNDOR Csaba) & VirágJudit Galeri (BOGYÓ Virág & FISCHER Judit): <i>Dacdac-korszak</i> , 2016	64
LACZKÓ Juli: <i>Berlin – Freie Stadt 2020. A fiktív jövőből visszanézett jelen képei – dada hír</i> , 2016	66
PETERNÁK Anna: <i>Távollétjelentés</i> , 2016	68
Katarina ŠEVIĆ & TEHNICA SCHWEIZ (LÁSZLÓ Gergely & RÁKOSI Péter): <i>Alfred Palestra</i> , 2014–2015	70
SZELLEY Lellé: <i>Kivonat I–V.</i> , 2016	72
SZILÁGYI Kornél & VÁNDOR Csaba: <i>Kockakő a nép fegyvere – Elnyomásteszt</i> , 2012	74
SZTRUHÁR Zsuzsa: <i>Musica Taverna („Buffetmuzik“)</i> , 2016	76
TANGL Edit: <i>Dada Central</i> , 2016	78
TASNÁDI József: <i>A látogató 1–3</i> , 2013	80

KOLLER Margit *Lichthof Symphony No.17* című helyspecifikus hanginstallációja a Barcsay Terem mellékhelyiségében

MUCSI EMESE: A DADA MINT TANANYAG

„»50 frank jutalom annak, aki elmagyarázza nekünk, mi a dada« – állt az 1921 januárjában Párizsban kiadott »Dada soulève tout«, vagyis »Dada felkavar mindent« kezdetű szórólapon a vezető dadaisták aláírásával. Jellegzetes dada-paradoxon, hogy aki egy ilyen felhívásra jelentkezne, az nyilvánvalóan nem értené a felhívásban rejlő csúfondáros dada-gesztust, tehát nem tudhatná, mi a dada; következőképp akinek van fogalma arról, mi a dada, nem jelentkezik ilyen felhívásra. S valóban, nem is tudunk arról, hogy jelentkezett volna valaki. Pedig a feladat ma is csábító a benne rejlő rendkívüli kihívás miatt, mert – ha komolyan vesszük – ez a feladvány igen nehéz, és maguk a dadaisták tették azzá.” Ezzel a gondolattal kezdi Kappanyos András az általa szerkesztett, online *Dada antológiát*,¹ amely a benne összegyűjtött szemelvények révén egy szövegkollázsszerű egész összeállítására, tehát mégiscsak a dada meghatározására vállalkozik, nyugtázva egyszersmind a tevékenység alapvető ellentmondásosságát.

A *Dada antológia* formájából adódóan egy olyan definíciós kísérlet, amely egy összefoglaló, tényközlő történeti feldolgozásnál szabadabban határozza meg központi témáját, inkább a megsejtetésére törekszik. A szemelvénygyűjtemény a dada-történetben szereplő alkotók dadaizmusról alkotott, megszövegezett gondolatait kínálja összeolvasásra, így a szerkesztő interpretációját közvetítő rendszer szerint „egybefűzött” anyag teret ad az egyéni értelmezéseknek is.² A szövegek mellett persze ismeretese a dadával kapcsolatos, tényként leírható adatok, fogódzók: nevek, évszámok, helyszínek is – ezeket olvashatjuk többek között a *Dada antológia* bevezetőiben, illetve ezeket hallhatták a Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskolájának hallgatói is Kappanyos András előadás-sorozatában a 2015/2016-os tanév tavaszi szemeszterében.

A *DLADLA100*³ kiállítást megelőző, „alapozó” előadás-szériát Kappanyos részéről tekinthetjük újabb dada-magyarázatnak, és ha az idézett 1921-es felhívás alapvetően nem utasítana el minden megoldási kísérletet, még extra jutalmat is érdemelne ezért a fáradságos munkáért, mivel egy olyan kontextusban törekszik a dada meghatározására és annak továbbadására, amely maga is hasonló öndefiníciós kérdésekkel bír, küszködik, játszik. Bár a workshopok, az együttműködés alapú kísérletezések és a viták mellett a MKE DLA programjának csak

1 <http://www.artpool.hu/dada/antologia.html> (Utolsó elérés: 2017. 01. 16.)

2 Ahány olvasó, annyi dada-definíció.

3 A DLA a Doctor of Liberal Arts, latinul a Doctor Liberalium Artium rövidítése. Ez a tudományos fokozat csak a művészeti képzés területén szerezhető meg.

Jivens O. BREEWENSES *Érvényben* című videomunkája
a Barcsay Terem bejáratánál

egy részét teszik ki az ilyen „hagyományos”, akadémikus tudásátadási helyzetek, jó példaként láttatják a képzés ellentmondásosságát. Olyan kérdések merülhetnek fel ezekkel kapcsolatban, mint hogy érvényesülhet-e a művészeti gyakorlat természetéből adódó nem akadémikus, nem tudományos módszer a tudományos kritériumoknak megfeleltetett doktori program keretében? Vagy hogy a tudományok ismételt, egzakt kutatási módszereinek modellált rendszer alkalmazható-e a művészet „extra-territoriális” területén?⁴ A készülő és végzett művészdoktoroktól persze megkívánható egy akadémikus elvárások mentén is mérhető tudás, amely főként a saját praxisuk történeti előzményeiről és jelenlegi kontextusáról szerzett ismeretekből áll össze. E tudás tesztelése azonban már rendkívül problémás, mivel a hallgatók elsődleges kommunikációs eszköze nem verbális természetű, eszmefuttatásaik elsősorban az alkotásokban sűrűsödnek, amikhez viszont nem lehet objektív mércét rendelni. Ez a definíciós, módszertani nehézség vezet rövid úton a tudásprodukciónak kritikai vizsgálatához, „amely a tudás új módozatainak, a tanulás újabb nem ortodox módszereinek kutatását is célozza”⁵.

Az „átadhatatlan téma – kikérdezhetetlen hallgató”-egyenlet végeére ebben a kísérleti évadban a *DLADLA100* című csoportos kiállítás került. A Barcsay Teremben bemutatott munkák a MKE DLA egykori és jelenlegi hallgatói körében közzétett pályázatra beérkezett vagy bekért művek, illetve a pályázatot kiíró vezetőség alkotásai közül kerültek ki. Kicsiny Balázs és Szegedy-Maszák Zoltán a zürichi Cabaret Voltaire centenáriuma alkalmából publikált felhívásra a dada művészeti mozgalom máig érzékelhető jelenlétét, különböző kortárs újraértelmezéseit és lehetséges kritikáit közvetítő munkákat várt.

A pályázatra érkező reakciók között elsőként említendő a tudatos távolmaradás, valamint ezzel együtt az a gondolat, amely az akadémikus környezet és a centenáriumi ünneplés dadaizmustól idegen mivolta miatt alapvetően elhibázottnak tartotta a *DLADLA100* elképzelését. E pozíció valóban megértést sejtet – igazolásért elég visszaugrani a bevezetőhöz és a dada definíciós paradoxonához –, a megvalósult kiállítás

4 Lásd: Varga Tünde: DLA. In: Előd Ágnes, Kicsiny Balázs, Peternák Miklós, Szegedy-Maszák Zoltán, Szűcs Réka (szerk.): *Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola*, Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2013, 31. o.

5 Varga Tünde a nem akadémikus tudás és a tudásprodukciónak ellentmondásaival foglalkozó szakirodalmak áttekintésével kapcsolatban megjegyzi, hogy a tudásprodukciónak kritikai gyakorlatát jól példázza „a művészeti és kurátori gyakorlat közlekedésével előtérbe kerülő »oktatási fordulat« (educational turn) argumentációja, nevezetesen, hogy a művészeti gondolkodásmód olyan módszereket és tudásépítést tesz lehetővé, amelynek lehetőségei sokféle formát ölthetnek, a kiállításoktól kezdve a művészeti projekteken át a hétköznapi iskolai oktatásig vagy felnőttképzésig, de amely az oktatásban szinte teljes mértékben háttérbe szorul.” In: Uo.

azonban éppen azt bizonyította, hogy a műtárgyalkotó gyakorlat során is születhetnek a dada meghatározását segítő, érvényes „állítások”. A bemutató a fent idézett *Dada antológiához* hasonlóan működött, a Barsay Teremben azonban a szemelvények összeolvasása helyett a kortárs művészeti alkotások és az azokat kiegészítő falszövegek⁶ megismerése adott egy kollázsszerű összképet arról, hogy mit jelent 2016-ban a dada Magyarországon a művészdoktorok, illetve a doktoranduszok számára.

A kiállítók munkáiban eltérő módon és különböző szinteken jelent meg a dada öröksége: a dada-eseménytörténet bizonyos részeinek feldolgozásától kezdve a dadára jellemző motívumok és a sajátos képzőművészeti eszköztár kortárs alkalmazásán át egészen a mozgalom nyelvi, irodalmi és tipográfiai sajátosságainak értelmezéséig.⁷ Bizonyos hommage-ként is interpretálható művek a dadaizmus legjelentősebb alakjai, többek között Hugo Ball,⁸ Marcel Duchamp⁹ és a mozgalomban részt vevő művésznők, Emmy Ball-Hennings, Jacqueline Chaumont, Baroness Elsa von Freytag-Loringhoven, Hannah Höch és Sophie Taeuber-Arp életművét¹⁰ is játékba hozták. Más munkák – bizonyos olvasatban – a dadaizmus kezdeteinek történelmi kontextusát, az első világháború időszakát tematizálták.¹¹ A dada száz évvel későbbi, jelenbeli érvényességét leghangúlyosabban mégis az bizonyította, hogy a hozzá köthető képzőművészeti eljárások egytől egyig – mindenféle erőltetés vagy anakronisztikus benyomás nélkül – jelen voltak a művészek alkotói gyakorlatában. A kiállított anyagban olyan határátlépő technikákat alkalmazó munkák¹² is szerepeltek, mint az irodalmi és képzőművészeti tulajdonságokkal is rendelkező képvers,¹³ vagy az egyszerre transzgresszív és rekontextualizáló aktus eredményeképpen létrejövő ready made.¹⁴

6 A falszövegek Kappanyos András *Dada antológiája* elé írt bevezetőszövegeinek (*A dada mint életérzés*, *A dada mint mozgalom*) szerkesztett változataiból és a MKE DLA-n tartott előadásán elhangzott kísérleti dadaeljárás-tipológiájáról készült összefoglalóból álltak össze.

7 Igor & Ivan Buharov: *Az Ináruti Jóslat*, 2014; Jivens O. Breewenses: *Jivens mesei*, 2015; Kicsiny Balázs: *A dadámról*, 2016

8 Jivens O. Breewenses: *Érvényben*, 2016

9 Haász Katalin: *Chess Variety*, 1997–2016

10 Fajgerné Dudás Andrea: *DADA BABA*, 2016

11 Hecker Péter: *Szakállprotézis*, 2014; Kicsiny Balázs: *Megalkuvó forradalmár*, 2016

12 Szelley Lellé: *Kívonat I–V.*, 2016; Peternák Anna: *Távollétjelentés*, 2016

13 Fernezelyi Márton & Kappanyos András & Lepsényi Imre & Szegedy-Maszák Zoltán: *Instant Phono-Visual Poetrizator (Pseudo-Chaotic Dadamaton)*, 2016

14 Borsos Lőrinc: *Helikon*, 2015

A K.U.T.A.Cs. és a VirágJudit Galéri *Dacdac-korszak* című közös munkája
a Magyar Képzőművészeti Egyetem bejárata melletti folyosón a megnyitó idején

A kísérleti film,¹⁵ a fotómontázs,¹⁶ a kollázs¹⁷ mellett az egyéb kompilációs technikákat alkalmazó alkotói gyakorlatok is megjelentek.¹⁸ A performatív munkákat – néhány kivételtől eltekintve – a látogatók jellemzően műtárgyként bemutatott dokumentumain keresztül ismerhették meg.¹⁹ A műalkotás statikus állandóságának felszámolására törekvő interaktív, változékony művek pedig cselekvésre és az azon keresztüli megismerésre buzdították a befogadót.²⁰

Két munka külső pedagógiai intézményekben történt együttműködésen alapult és – a DLA-hoz hasonlóan – lehetséges, alternatív oktatási modelleket közvetített.²¹ Ezek a művek a kiállításon belül egy mise en abyme – oktatási projekt az oktatási projekten belül – szituációként értelmezhető együttállást eredményeztek. A *DLADLA100* kísérleti pedagógiai kísérlet jellegét hangsúlyozta továbbá a mások távolmaradását részben indokló helyszín, a Barcsay Terem mint a Magyar Képzőművészeti Egyetem első számú kiállítótermének, a kanonizációs folyamat egyik első állomásának kiválasztása, illetve azok az installációs megoldások,²² amelyek a Képző alumíniumlapra nyomott leltári számmal rendelkező iskolai bútorait használták display-elemekként. A *DLADLA100* tehát összességében egyfelől a Kappanyos által elkezdett, paradox, dada-definíciós kísérletet folytatta, másfelől a doktori iskolán belüli, illetve a kiállításlátogatók irányába is kinyíló tudásmegosztás egy lehetséges alternatíváját kínálta.

15 Igor & Ivan Buharov filmjei (*Vajon a gyilkos kimegy a temetőbe?*, 2001; *Hotel Tubu*, 2002; *Воскресенье*, 1994; *Az emlék ára*, 2015)

16 Izsák Előd: *A Tejút szavatossági ideje*, 2016

17 König Frigyes: *Virtuos*, 1974; Koller Margit: *Lichthof Symphony No.17*, 2016

18 Hecker Péter: *Izraeli drón a Hortobágy felett*, 2010; István Kovács: *Mi a jó művészet, mi a dada?*, 2016; Laczkó Juli: *Berlin – Freie Stadt 2020. A fiktív jövőből visszanevezett jelen képei – dada hír*, 2016; Sztruhár Zsuzsa: *Musica Taverna („Buffet-muzik“)*, 2016

19 Tasnádi József: *A látogató 1–3.*, 2013; Szilágyi Kornél – Vándor Csaba: *Kockakő a nép fegyvere – Elnyomásteszt*, 2012; Bögös Loránd: *Körön belül*, 2010

20 Tangl Edit: *Dada Central*, 2016

21 K.U.T.A.Cs. (Kivezető Utak Tapasztalatain Alapuló Csoport; Mécs Miklós & Vándor Csaba) & VirágJudit Galéri (Bogyó Virág & Fischer Judit): *Dacdac-korszak*, 2016; Katarina Šević & Tehnica Schweiz (Gergely László & Péter Rákosi): *Alfred Palestra*, 2014–2015

22 Az installálási koncepció ötletadó előzménye, hogy az *Alfred Palestra* című munkához az alkotók kérésére egy régi egyetemi iskolapad bekerült a kiállítóterbe mint bemutatóelem.

KAPPANYOS ANDRÁS: A DADA MINT ÉLETÉRZÉS¹

„Gyilkos örület dühöngött, amikor Zürichben, 1916-ban a dada kiemelkedett az ős-mélységből” – kezdi egyik visszaemlékezését Hans Arp. A dadaisták közül kevesen tudatosították (legalábbis írásban), hogy a dada a háború szülötte. Az emberiség sok háborút megélt már, és a századforduló tájéki gyarmati háborúban a modern hadviselés eszközeit is kitapasztalta, de ilyesmit még sohasem látott. A verduni csata például abból állt, hogy két, egymással szemben beásott hadsereg közel egy évig lőtte egymást. A front lényegében nem mozgott, viszont elpusztult egymillió ember. Ez olyasmi, amit józan elmével felfogni képzelenség. A bátorság, hősiesség, hazaszeretet mint hagyományos katonaevények, érvényüket veszítették. A katona csak ágyútöltelék, és ha egy kis józan értelem maradt benne, tudja is ezt. A kormányok persze mindent megtettek, hogy ez a kis józanság se maradjon. A hazafias, háborús propaganda elképesztő méreteket öltött, hiszen olyasmit kellett legmagasabb morális kötelességgé magyarázni, ami ellentmondott a Tízparancsolatnak, az európai kultúra etikai alapkövének.

A szólamok nem maradtak hatástalanok. A háborút nemcsak a kormányhű, nacionalista értelmiségiek üdvözölték ujjongva, nemcsak a futuristák zengtek róla himnuszokat, hanem maga Apollinaire is lelkesen indult az öldöklésbe. Sokan nagyszerű közösségi célt láttak a háborúban, tisztító tüzet, amely elhozza a béke és szabadság ezeréves birodalmát. Később sokakban megszületett a felismerés, hogy egy hatalmas, kollektív hazugságról volt itt szó, ettől a hazugságtól azonban nem lehetett szabadulni. Az elme csak úgy óvhatta meg magát a tébolytól, ha a háború és a halál démona vonzóvá vált előtte. A háborút világvégi mulatságnak, haláltáncnak kezdték látni. Európa ugyanolyan morális vákuumba került, mint a középkori nagy pestisjárványok idején.

Dokumentumfilmekben gyakran szerepel az a jelenet, amikor a hős francia katonák Párizsból taxival vonulnak a közeli frontra, mintha csak munkába indulnának. Pedig ez nem a hősiesség, a férfias virtus példája, hanem az ép morális érzék és az életösztön végzetes meggyengülése. Aki egyáltalán nem fél a haláltól (az erőszakos, értelmetlen, korai haláltól), az nem bátor, hanem beteg. Ezt a betegséget megrendítően írta le Wilfred Owen angol költő, nemzedéke egyik legjobbjá, aki szintén ott veszett a háborúban.

¹ Részlet a Kappanyos András által szerkesztett *Dada antológia* bevezetőjéből, mely az Artpool weboldalai érhető el: <http://www.artpool.hu/dada/antologia.html>

*Jókedvvel mentünk a Halál elébe,
És asztalához ültünk hűvösen, –
Nem bántott a kilötytönt csajka sem.
Szagolván vaskos, zöld lélegzetébe, –
Könnyünk szakadt, de bátorságunk állta.
Ő golyót köpködött, srapnelt zihált.
Fütytünk kísért fenn hangzó dalát,
Míg megorotvált bennünket kaszája.*

*A Halál sosem volt ellenfelünk!
Vén csont, nevettünk rajta és vele.
Ellene törni nem a kenyerünk.
Nevettünk: jó az új kor embere,
S nagy harcok: nem embertől védenek
Zászlókat; de a Haláltól Életet.*

Az első dadaistákat a háború sodorta Zürichbe és New Yorkba. Hugo Ball mélyen vallásos ember volt és meggyőződéses pacifista. Megtagadta a katonai szolgálatot, hamis papírokkal hagyta el Németországot 1915-ben. Élettársa, Emmy Hennings néhány hónappal korábban börtönbüntetést kapott, amiért szolgálatmegtagadóknak papírokat hamisított. Ballt kezdetben a svájci hatóságok is zaklatták, egyszer le is tartóztatták. Munkájuk, megélhetésük nem volt, kétségbeesítő helyzetükben Ball az öngyilkosság gondolatával foglalkozott. Azután sikerült csatlakozniuk egy utazó kabarétársulathoz (Emmy Münchenben kabarészínésznő volt), s ezután jutottak el a saját kabaré alapításának gondolatához.

Arpot – minthogy Elzász még német terület volt – a német hatóságok akarták besorozni. Párizsba ment, ahol viszont rövidesen német származása miatt kezdték zaklatni, és internálás várt volna rá, ha nem menekül Zürichbe. A többiek hasonló módon érezték bőrükön a háborút, amelyhez – ebben szintén egyetértettek – kezdettől fogva nem volt semmi közük. Aki a téboly közepében normálisan viselkedik, azt őrültnek nézik. A dadaisták ebben a helyzetben határoztak úgy, hogy meghódítják a művészet számára az örületet.

A háborús propaganda ellen be voltak oltva. Ez a propaganda azonban olyan valódi értékekre épített, amelyek mindaddig minden józan ember számára alapértékek voltak: vallás, haza, család, civilizáció... Ha a dadaisták meg akarták őrizni függetlenségüket, ki kellett iktatniuk művészetükből minden korrumpálható értéket. S minthogy a háborúban minden érték korrumpálódott, művészetüket függetleníteni kellett minden értéktől. Innen indul a művészet dadaista szabadságharca.

HECKER Péter *Szakállprotézis* című munkája a Barcsay Teremben

Jivens O. BREEWENSES *Érvényben* című műve a kiállítás bejáratánál

A művészet tehát fellázad minden determináltság, minden dogma, minden előre adott norma ellen, következésképp a művész társadalmi funkciói ellen is. Ebben különösen megerősíti őket a háborús propagandát támogató művészek morális lealacsonyodása. Amikor Tzara a szívárvány színeiben való vizelés szabadságát követeli a művészek számára (amit természetesen soha senki nem vont meg tőlük), akkor nem a hegeli–marxi szabadságfogalmat használja: nem hajlandó szükségszerűségeket felismerni, vagy akár elismerni, és nyilvánvaló lehetetlenséget követel. Közben azonban igenis kívívja a művészek azon jogát, hogy bármiről (például vizelésről) beszéljenek, s ha úgy akarják, akár badarságokat. Ez a taktika nagyon működőképesnek bizonyul.

A művészet társadalmi funkcióinak felszámolása a művészet és élet közötti határok elmosását jelenti, de oly módon, hogy az élet és művészet közötti referenciális viszony (vagyis a művészet alávett szerepe, életre vonatkozása) is megszűnjék. Ennek a következő változatai lehetségesek:

Szélsőséges l'art pour l'art. A művész az őt körülvevő élettől függetlenül teremt, és teremtményeit (melyek egyáltalán nem vonatkoznak a külvilágra) az élettel egyenrangúnak tekint. Lényegében ezt az elvet követték a zürichi dadaisták, ezt vitte tovább Arp és Tzara. Ball hangversei is ennek jegyében készültek nem létező nyelven. Ha minden létező szó és kép korrumpálható, új szavakat és új képeket kell kitalálni, melyek nem létező tartalmakat hordoznak, vagy a befogadó felelősségi körébe utalják minden esetleges „jelentésüket”. Az így teremtet világ a valóság alternatívája, azaz a művészet az élet rangjára emelkedik. Az eljárás természetesen ítéletet mond a valóságról (amellyel immár nem lehet mit kezdeni), ebben áll a dada Arp által említett „mély, transzcendens realizmusa”.

Gerillaművészet. Ez a berlini dadaisták receptje, amely egyedi módon értelmezi a szabadságharcot: látszólag a társadalmi szabadságharc elősegítését jelöli ki a művészet egyedüli funkciójául, azaz radikálisan leszámol a művészet autonómiájával. Hiba volna azonban úgy fogalmazni, hogy Berlinben a dada a kommunista propagandát szolgálja. Nem szolgálja, hanem (a dadaisták köreiben) annak helyére áll. Úgy is fogalmazhatunk tehát, hogy itt egy „művészeti irányzat” a világtörténelemben először az élet teljes spektrumának megváltoztatására tör. A dadaisták követelései ugyanis számos ponton (pl. „progresszív munkanélküliség”) egyáltalán nem azonosak a kommunisták követeléseivel. A művészeti forradalom és a társadalmi forradalom között tűnik el a határ, az életet akarják művészetté alakítani. Ugyanakkor követelései éppoly lehetetlenek, mint a szívárvány színeiben való vizelés, gyilkos iróniájuk tehát nemcsak a megváltoztatni kívánt társadalmi rendet érinti, hanem a „reális” változtatási törekvéseket is.

HAÁSZ Katalin *Chess Variety* című munkája a Barcsay Teremben

Antiművészet. A zürichiek kívülállása, a berliniek elkötelezettsége egyaránt kijelöl valamiféle morális helyzetet, a New York-iak alapállása azonban merőben amorális, vagy ha úgy tetszik, teljességgel szabad. Duchamp úgy kísérletezik a művészet lehetőségeivel, mint egy gyerek, amikor egyenként kitépi a bogár lábait. Hihetetlenül ötletesen, módszeresen és minden morális féktől szabadon. Duchamp legdadaistább művei, a ready made-ek voltaképpen művészetelméleti és szociológiai kísérletek, amelyek mű és befogadó, művész és polgár viszonyára vonatkoznak. Átlányegül-e műalkotássá egy hétköznapi tárgy pusztán attól, ha művészeti közegbe helyezik? Mi az átdolgozás, mi a címadás szerepe? Vajon hajlandó-e a polgár a semmiért is pénzt adni? Ebben a folyamatban kétségkívül Duchamp ment a legmesszebb. Ő nemcsak a szívdarványszínű, hanem a teljesen közönséges vizeletet (pontosabban vizeldét) is művészetté tudta nyilvánítani, amivel a művészet és élet viszonyából lényegében kiiktatta a művészetet. Ha ugyanis a művész egy boltban vett vizeldével is képes kiváltani a polgár csodálatát (és vásárlását), akkor Pheidiasztól Leonardón és Rembrandton át Cézanne-ig hiába törték magukat a művészek. Ezek után Duchamp valóban nem is törte magát tovább, mindazonáltal felhalmozott egy rakás ötletet, amiből egész irányzatok élnek ma is.

Duchamp-nál egy módon lehet tovább lépni: ha valaki a művészet helyett az életet számolja fel. A minden érték tagadásából logikusan következik a minden cselekvés értelmetlensége, vagyis az élet értelmetlensége. Ugyanabból az alapállásból el lehet jutni Ball és Arp idealista, háborúellenes életigenléséhez éppúgy, mint Vaché vagy Rigaut végletes és végzetes spleenjéhez. Ezek azonban egyéni teljesítmények, valójában az öngyilkosság nem következik a dadaizmusból. (Vaché a dadáról nem is tudott, Rigaut pedig még a dadát is tagadta.)

Ha mármost megvizsgáljuk a dada-szabadságharc három változatának hozadékát, azt látjuk, hogy az első, a radikális l'art pour l'art főként műveket eredményez; a második, a gerillaművészet főként módszereket; míg a harmadik, az antiművészet elsősorban művészetelméleti felismeréseket. Ez mind beépült az egyetemes kultúrába mint a dada hozadéka.

Duchamp antiművészeti kísérleteinek külön érdekessége, hogy a dada elhalását is előre modellezték. A párizsi dadában a zürichi radikális l'art pour l'art látványos eredetisége egyesült a New York-i antiművészet módszeres destruktivitásával, s mindez az igencsak „edzett” párizsi közönséggel került szembe. A dada a legbotrányosabb arcát mutatta, de a dada-botrányok divatba jöttek. A dada meg volt véve. Sikk lett eljárni paradicsomot dobálni, és a dadának már nem volt ereje, hogy a közönséget kibillentse magabiztosságából. Végül is mi volt a dada abszurditása ahhoz képest, hogy a katonák taxival jártak a háborúba?

Katarina ŠEVIĆ és a Tehnica Schweiz (LÁSZLÓ Gergely & RÁKOSI Péter) *Alfred Palestra* című installációja a Barcsay Teremben, mögötte HECKER Péter munkája

Duchamp ugyanezzel kísérletezett, és kiderült, hogy semmit nem tud kitalálni, amire a polgár ne lenne vevő. Szó szerint, még a semmit is megveszi. Ez a polgár védekezése a polgárpukkasztás ellen. Pusztán sznobságból a művész oldalára áll, deklarálva, hogy a művész szabadságának ő is részese. Hiába szánta Duchamp ready made-jeit anti-giccsnek, anti-kertitörpének; vízeldéje is kertitörpe-elbánásban részesült: valaki megvette (sok-sok kerti törpe áráért), és most büszkélkedik vele, mikor partira jön hozzá a jobb társaság. Irigyli is mindenki, mert az ára csak nő. Jó befektetés.

Azt hiszem, az igazi anti-kertitörpét mégiscsak Kurt Schwittersnek sikerült kitalálnia. A *Merzbau* elmozdíthatatlan, befejezhetetlen, szerves képződmény volt, amelyhez a házat is meg Schwitterst is meg kellett volna venni. Minthogy ez nem ment, a történelem kénytelen volt úgy alakulni, hogy Schwittersnek menekülni kelljen, a *Merzbau* pedig a házzal együtt lebombázzódjon. Nem egy tipikus kertitörpe-sors.

Nehezen értelmezhető helyzet: Schwitters anti-kertitörpe-készítő volt, de közben anti-Duchamp is. Míg Duchamp az élet és művészet közötti határ elmosását a művészet felszámolásával és életének művészté minősítésével érte el, Schwitters az ellenkező irányba haladt: mindent művészté lényegített át, ami a kezébe került. Ha Duchamp tevékenységét antiművészetnek nevezzük, Schwittersét pán-művészetnek kellene hívunk. Ő persze hagyományosabb művész, még a jelentésről sem igazán mond le. Újabb és újabb mintákat vesz a darabjaira hullott valóságból, és mániákus igyekezettel próbálja a részeket más rendben összerakni: hátha így van értelme.

A művészet és élet közötti határ elmosása a dada-forradalom és -szabadságharc talán legkomolyabb csatateré. De voltaképpen további vívmányait is felfűzhetjük erre a fonálra: a határok elmosása.

Először (már említettük) az országhatároké: egymással háborúban álló országok fiai alapítják, s ez lesz a világ első művészeti mozgalma, amely indulása pillanatában sem köthető nemzethez. Az irányzatok határainak elmosása: noha a dada akadémizmusként csúfolta a kubizmust és a futurizmust, s még ennél is rosszabbakat mondott az expresszionizmusra, lényegében minden őt megelőző vagy követő művészeti irányzattal baráti kapcsolatokat tartott fenn, műveiket és művészeiket soraiba fogadta. A művészeti ágak közötti határ elmosása: a költők festenek, a festők verset írnak, mindenki táncol, énekel, előad. Önálló művészeti megnyilvánulássá lépnek elő a határterületek. A nemek közötti határ: eddig soha egyetlen irányzat alapításában sem kaptak ekkora szerepet a nők. Zürichben Emmy Hennings és Sophie Taeuber, Berlinben, majd Hannoverben Hannah Höch nélkülözhetetlen szerepet játszottak, és (főként ami az utóbbi két művészt illeti) a dada

csúcsteljesítményeit alkották meg. A dada természetszerűleg elmosta a jelentés és az értelem határait is: a jelentés nélküli (absztrakt) képek mellé megszülettek a jelentés nélküli versek. A dada érvelése valahogy így szólt: „nézzétek meg a világot, mivé tettétek a ti híres értékeitek nevében!” – de erről már volt szó.

A dada örökre megváltoztatta a művészet, és kicsit az élet arculatát. Megvívott néhány olyan csatát, amit soha többé nem kell megvívni. Épp ezért a dadához mint hagyományhoz kapcsolódni némiképp nevetséges dolog: olyasmi, mintha a franciák évente egy guillotine felállításával és kipróbálásával emlékeznének meg nagy forradalmukról. A dada eredményeire viszont minden valamirevaló művész kénytelen építeni, mint ahogyan a forradalom (a nemesi címek eltörlése) óta minden francia nőt madame-nak vagy mademoiselle-nek és minden férfit monsieur-nek szólítanak. Ezzel nem holmi tradícióhoz viszonyulnak, hanem egyszerűen ilyen számukra a világ. És akkor lett ilyen.

FERNEZELYI Márton, KAPPANYOS András, LEPSÉNYI Imre és
SZEGEDY-MASZÁK Zoltán *Instant Phono-Visual Poetrizator (Pseudo-Chaotic
Dadamaton)* című munkája a Barcsay Teremben, mellette KICSINY Balázs
Megalkuvó forradalmár című műve

BORSOS LŐRINC

Helikon

2015

ready made

ereszcsatorna-őr, szolárlámpa, falap

40x40x10 cm

Villanyszerelés: RADICS Márk

Társalkotók: OLTAI Kata kurátor, művészettörténész;

SZENTELEKI Gábor festőművész

„Ha csak ezt az egy művet csináltátok volna egész életetekben, már az is megérte volna.” (E. M.)

„És ennek mi köze a dadához?” (F. F.)

„Narnia egy kib.szott hazugság.” (B. J.)

Borsos és Lőrinc egyszer egy barkácsáruházban játékból vásároltak maguknak egy-egy tárgyat (Lőrinc egy ereszcatorna-őrt, Borsos egy kerti szolárlámpát). A tárgyakat később spontán módon illesztették össze a műtermükben. A munka címe szabad asszociáció segítségével született. A Helikon szó a görög mitológiában a Múzsák hegyét jelöli. A mű az *Önkritikus portré* (2013–2016) című projekt részeként jött létre.

BÖGÖS Loránd

Körön belül

2010

videodokumentáció, kiáltvány

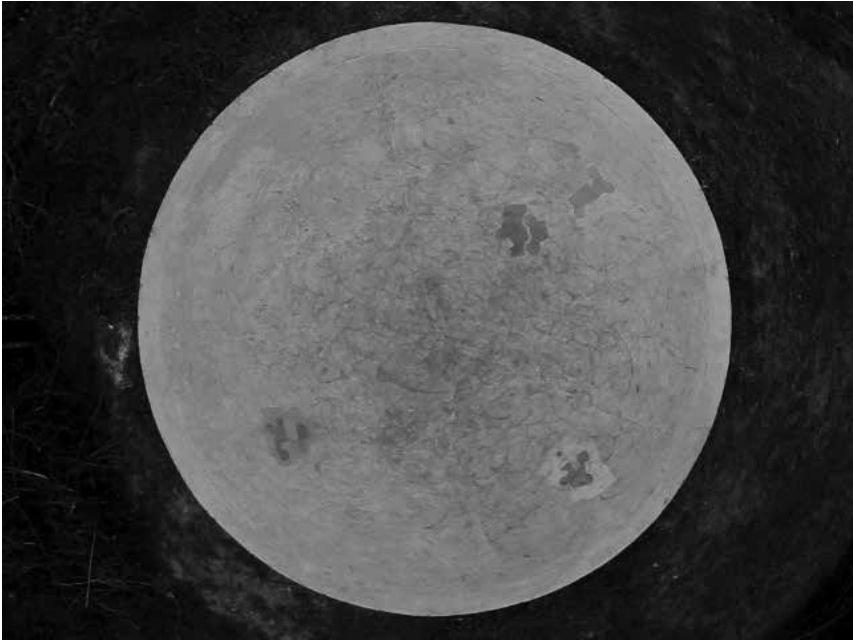
videó, print

1’ 44’’

Munkáim régen egyfajta lineáris kompozíciós elvet követtek. Évekig, szinte az unalomig ismételt formai átiratokban egy alaprajzi tézist kísértem meg térbeli formává tenni. Ez mind az építészet tárgykörének kiterjesztését vállalta fel, de szobrászati minimumként csupán formai eszközök maradtak. Ezek kifulladását követően az addigi összes munkámat összetörtem, és bebetonoztam egy öt méter átmérőjű, kör alaprajzú, sík felületbe. A kör fölé három méter magasra állványzatot építettem, és arról egy 8 mm-es halszemobjektívvel felvettem egy mozgássorozatot. Az objektív miatt a síkfelületből illuzionisztikus gömb keletkezett, így az optikális módosulás lehetőséget adott arra, hogy viszontláthassam magamat egy olyan térben, ami jelentősen eltér a valóságtól és felülírja korábbi síkbéli elképzeléseimet. A mozgás pedig újabb szobrászati megfelelőit adta az egyébként megsemmisített daraboknak. A felvétel után a filmet az eredeti felületre visszavetítve képzeltem el, ez azonban nem jött létre ott a helyszínen, ezért most újabb dokumentációs, ezzel együtt kiállítási problémákkal szembesülök. Az eredeti helyszín eltávolítása reményeim szerint egy állandóbb és kötődésmentes új szempontrendszerrel fog meglepni.

Alapvetően ezt is lehet tézisként kezelni, ha ezzel a dokumentummal „csupán” illusztrálni kívánom azt a romboló és építő gesztust, mely az évek alatt talán magyarázattá sűrűsödött.

Bögös Loránd

Jivens O. BREEWENSES

Érvényben

2016

videoblog-poszt

videó

3’ 05’’

Közreműködött: CSOBAY Bence

A videóban egy részlet hangzik el Hugo BALL *Menekülés az időből* c. szövegéből.

Fordította: VITÉZI Ildikó

Mivel mintha semmiféle művészet, politika vagy vallás
nem nőtt volna fel ehhez a gátszakadáshoz,

Jivens O. Breewenses, a nemzetközileg elismert etológus és etnológus professzor a különböző városi létformákat kutatja. A professzor, aki egyszersmind *A Betondzsungel Ösvényein* című népszerű sorozat szülőatyja és műsorvezetője, ezt a videót először a hivatalos Facebook-oldalán publikálta, ahol nagyvárosi kutatásai részleteiről, valamint tudományos tapasztalatai mélyrétegeiről számol be az őt követő érdeklődőknek. A videoanyagot a tudós nagy örömmel bocsátotta a kiállítás készítői rendelkezésére.

Jivens O. BREEWENSES

Jivens meséi

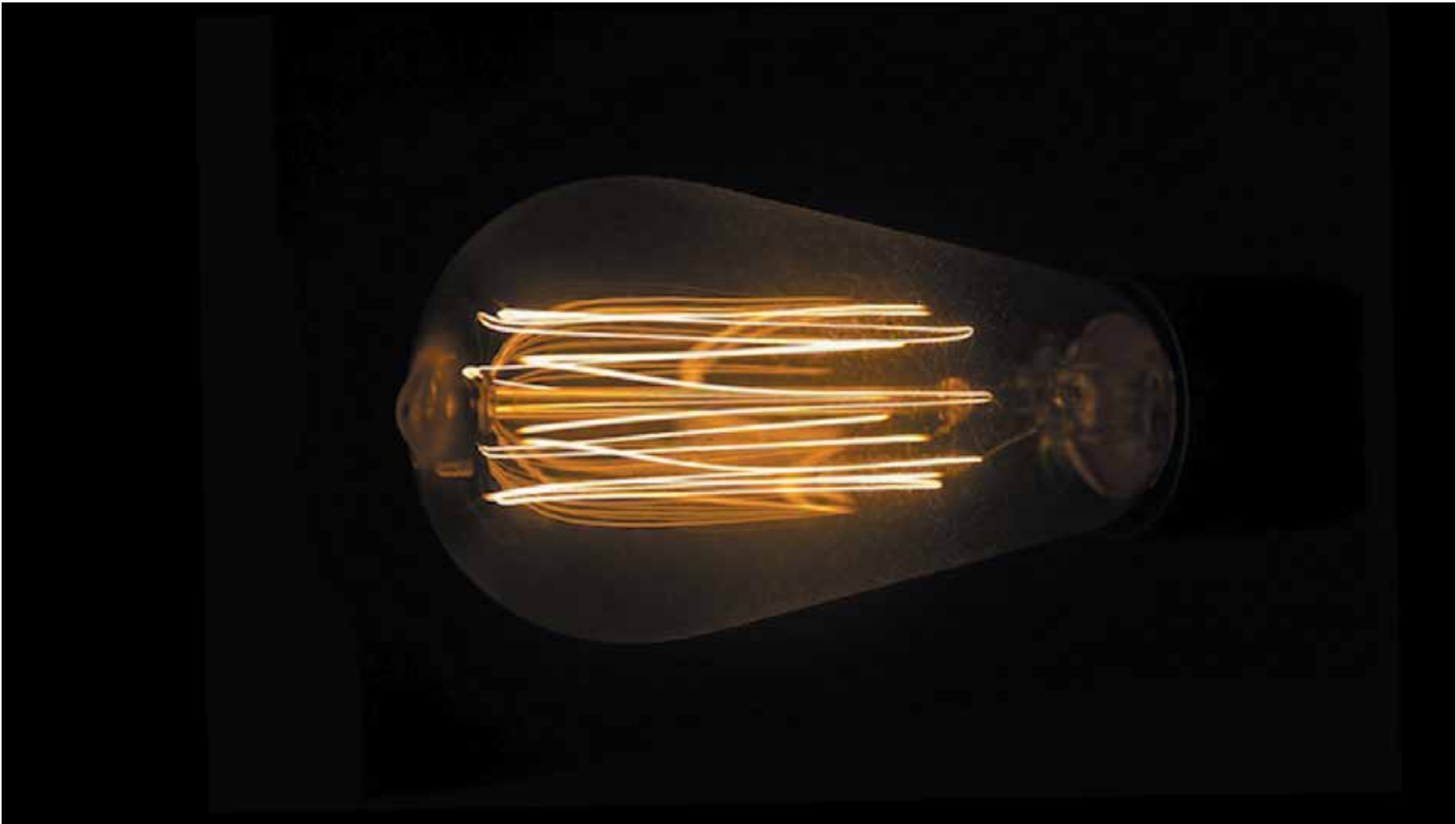
2015

mesegyűjtés

videó

3’ 59’’

Rendező, narrátor: Jivens O. BREEWENSES

Jivens O. Breewenses, a különböző városi létformákat kutató nemzetközileg elismert etológus és etnológus professzor, *A Betondzsungel Ösvényein* című sorozat szülőatyja és műsorvezetője városi mesék gyűjtésével is foglalkozik. A kiállításon a betondzsungelben gyűjtött kedvenc meséjét hallhatjuk saját előadásában, az anyanyelvén.

Igor & Ivan BUHAROV

Hotel Tubu

2002

színes rövidfilm

35 mm film videóra átírva

4' 00''

Igor és Ivan Buharov (Hevesi Nándor és Szilágyi Kornél) 1995 óta készíti a többek között zenei performanszokból gyökereztethető, képzőművészet és film határterületén mozgó, kísérleti alkotásait. Különleges atmoszférájú, szürreális, groteszk képi világú rövidfilmjeik napjaink Kelet-Európájának rögválóságát filozófiai és transzcendens eszmékkal, nekrorealista humorral vegyítve közvetítik. Analóg filmes technikával, többnyire amatőr szereplőkkel forgatott rövid- és nagyjátékfilmjeik számos nemzetközi filmfesztiválon és kiállításon szerepeltek.

„Az itt élő lelkek nagy része magasabb dimenzióba fog költözni.

A Kozmosz munkásai nem akarnak mást, mint amit az Isteni akarat akar és a Karma megenged.

Ez az erő ne működjön másképp.

Ha másképp működne, álljon le, ne működjön.”

Igor & Ivan BUHAROV

Az Ináruti Jóslat

2014

videoinstalláció, color

16 mm-es film videóra átírva, szekrény

75x50x75 cm, 2' 19"

Szereplő: BAGDINÉ Marika

Kép: RÉV Marcell

„A szégyent mint legmagasabb tudatállapotot gyakorolják.”

Igor & Ivan BUHAROV

Воскресенье

1994

színes rövidfilm

super 8 film videóra átírva

4' 00''

„Vasárnap, az időjárás normális,
csókolózom a széllel, galambokat etetek,
hamburgert eszem,
aztán hazamegyek”

Igor & Ivan BUHAROV

Az emlék ára

2015

színes rövidfilm

super 8 film videóra átírva

11' 17"

„Az áru emléke.”

Igor & Ivan BUHAROV & Hans BLUME (CSÁKI László)

Vajon a gyilkos kimegy a temetőbe?

2001

rövidfilm

super 8 film videóra átírva

8' 00''

„Kimegy. Vagy nem?”

DADA BABA

2016

performansz, installáció

vegyes technika

változó méret

Munkásságomban kiemelt figyelmet kap a képzőművésznők története és a nőművészet. Újraértelmezem, appropriálom alkotásaikat a saját nézőpontomon keresztül, kortárs gondolatokkal társítva. A *DADA BABA* című installáció egy ruhából, egy fotóalbumból és egy videóból áll. A munkával öt olyan képzőművésznőre reflektálok, akik meghatározó alakjai voltak a dada mozgalomnak és jelentős műveket hoztak létre. Kiindulópontot jelentettek számomra többek között Emmy Ball-Hennings performansz-ruhái, költeményei és a dada babája. Ball-Hennings a svájci dada meghatározó alakja, Hugo Ball felesége volt, akivel közösen hozták létre a Cabaret Voltaire-t. Szintén a svájci dada tagja volt Sophie Taeuber-Arp, Hans Arp felesége. Taeuber-Arp performansz-ruhái, az öltözeteken is használt festői formanyelve és a dada babái jelentették a legerősebb inspirációt *DADA BABA* című munkámhoz. Emellett Jacqueline Chaumont-t, a párizsi dada aktív szereplőjét, a táncosnőt is megidézem azzal, hogy mozdulatait megkísérlem elsajátítani és bemutatni. Chaumont performanszain Sonia Delaunay által készített ruhákat, jelmezeket viselt. A negyedik képzőművésznővel, a berlini dada mozgalom tagjával, Hannah Höch-kel és fotóalbumaival, kollázsaival már korábban, 2010-ben is foglalkoztam Drezdában. Höch-nek is volt dada babája, amit első abortusza után készített, és úgy állította ki, hogy megnevezte magát és Raoul Hausmannt mint szülőket. Munkámban utalok továbbá Baroness Elsa von Freytag-Loringhoven német származású, New Yorkban tevékenykedő dadaista alkotó performansz- és táncművészetére, valamint költészetére, egy verset el is szavalok tőle.

A felsorolt képzőművésznők szinte mind készítettek maguknak dada babát és mindegyikőjük fotózta is magát vele. Mivel nekem már van dada babám – egy aranyhal –, erre az alkalomra nem kellett újat csinálnom. Ezt az aranyhalat a *Biodiverzitás és szupernaturell* című performanszunkon (Szabó Eszter Ágnessel) az általunk tervezett pólóra, a mellemhez patentoztam és szoptattam a performansz végéig. Szerintem az aranyhal szoptatása dada gesztus.

Táncmozdulataimban Drozdik Orsolya *Individuális mitológia* című művére és a szabadtáncra is reflektálok.

Fajgerné Dudás Andrea

**FERNEZELYI Márton & KAPPANYOS András &
LEPSÉNYI Imre & SZEGEDY-MASZÁK Zoltán**

**Instant Phono-Visual Poetrizator
(Pseudo-Chaotic Dadamaton)**

2016

Pseudo-Chaotic Dadamaton
változó méret

A munka a dadaista képvers és „szabad” tipográfia hagyományát dolgozza fel interaktív formában. Az elgondolás alapja, hogy a korabeli (rendszerint efemer, újságokba vagy rölapokra szánt) ilyen jellegű munkák a szóbeli előadás érzelmi dinamikáját igyekeztek leképezni, „lekottázni”, maguk is egy korábbi hagyományt, a futurista parole in liberta módszerét felhasználva. Az *Instant Phono-Visual Poetrizator* digitális beszédfelismerésen alapul: azonosítja és tipográfiai jelekké alakítja a közelében elhangzó szavakat, beszédfoszlányokat. A felismert szavak hangzása alapján egy algoritmus minden szóhoz jellegében megfelelő tipográfiai mintát rendel. A szavak egymásra rakódnak és dinamikus képverset (vizuális költeményt, versfilmet) alkotnak, amely folyamatosan változik az időben, de minden pillanatban egyszerre kínálja fel magát a vizuális és verbális percepciónak, amit – mintegy kontextusként – tovább színez az elhangzott eredeti megnyilvánulás akusztikus emlékének jelenléte, valamint a tökéletlen szövegfelismerések révén keletkező komikus feszültség.

A dada eszmei forrásvidéke az első világháború tapasztalata, különös tekintettel a szavakat – s ezzel az emberi kultúra morális alapértékeit – kiüresítő propagandára. Hugo Ball hangversei éppen azzal mutatnak rá a szavak inflációjára, hogy új, nem létező szavakat, új, „tisztá” verbális valutát indítanak útjára. Erre a heroikus gesztusra utal, hogy a *Phono-Visual Poetrizator* alapértelmezett bemenetétül a Kossuth Rádió élő műsorfolyamatát választottuk.

Fernezeyi Márton & Kappanyos András & Lepsényi Imre & Szegedy-Maszák Zoltán

HAÁSZ Katalin

Chess Variety

1997–2016

objekt

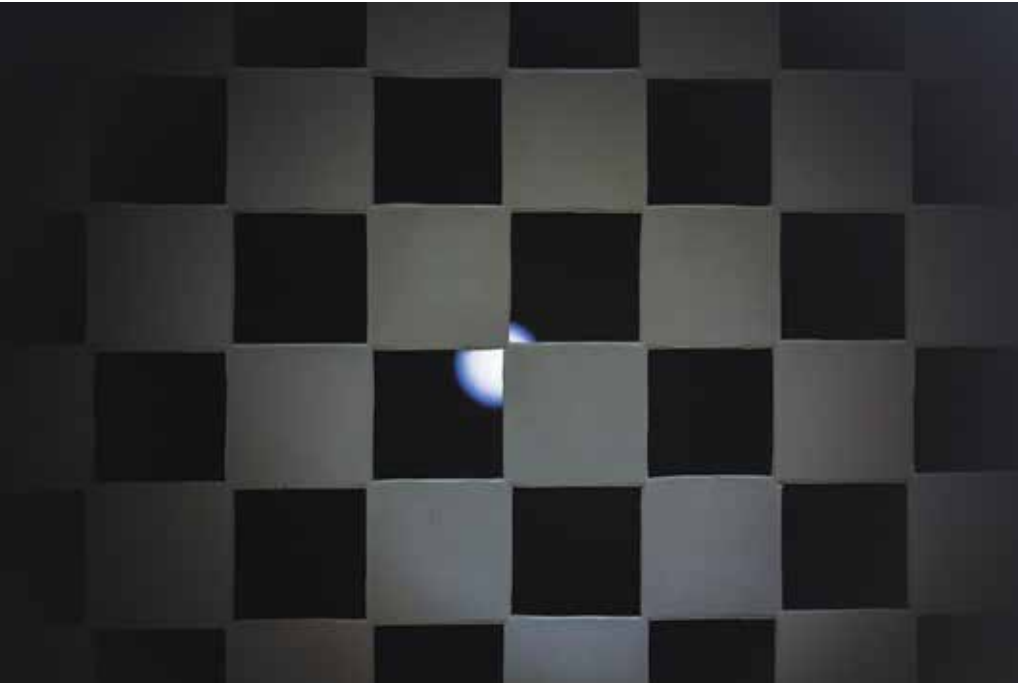
vegyes technika

30x25x70 cm

Nekem a dada etalon, egy olyan emlékeztető, amit a műterem – ha van ilyen – ajtó-félfájára érdemes lenne felírni, mint ahogyan a mesében az öregasszony felíratta a „holnap”-ot a halállal. A *Chess Variety* egy hasáb alakú kukucskálódoboz, mely az 1997-es diplomamunkám részét képezte. A doboz két oldalán keresztül egy olyan „sakkcsipke”-kivágással kettéválasztott térbe lehet benézni, amit egyetlen fényforrás világít meg. A belső világítás és a két kukucskálópont révén a dobozbéli látványnak két különböző, ellentétes nézete van: negatív-pozitív, férfi-női, aki ezt olvassa, kap tőlem egy dada-ajándékot, jelentkezni lehet, katihaasz kukac gmail pont com-on. A doboz külső frontális részén egy frissen készült kollázs látható (az eredeti egy sakktáblára ragasztott jelenet volt, de megsemmisült), ami részben saját munkák reprodukcióiból áll, ezzel szeretném tiszteletemet kifejezni a százéves dadának. A szintén '97-es diplomadolgozatom szorosan kapcsolódik a *Chess Variety*hez, témája egy fotó, amin Duchamp sakkozik a meztelen Eve Babitz-cal.

„Ez a jelenet a Nagy Üveg egyszeri értelmezésének is felfogható. A nő önmagát az aktot jelenti, Duchamp a gondolkodót. A kettőjük közötti kapcsolat a játékmezőre és a sakkórára transzponálódik, úgy vannak elválasztva egymástól, mint menyasszony a vőlegényeitől. A Nagy Üveg két féltekéjén a főszereplők kapcsolata egy bonyolult szerkezet íve. A beteljesedés vágya folyamatában kielégítést nyer, olyan ez, mint a cyberszerelem.”

Haász Katalin

HECKER Péter

Izraeli drón a Hortobágy felett

2013

festmény

akril, vászon

114,5x190 cm

Ezt a képet a zsidók világuralmi törekvéséről szóló, antiszemita összeesküvés-el-mélet („Sorosozás”, „bankározás”) illusztrációjának szántam. A művet Tornyai János *Bús magyar sors* című képe alapján festettem. A szomorú ló jelképezi a végletekig elgyötört magyarságot, ami már a gémeskútnak sem tud örülni tiszta szívéből, és az idő is rossz. Fölötte az ellenség les. A festmény Szolnoki József ötletének felhasználásával készült.

Hecker Péter

HECKER Péter

Szakállprotézis

2014

objekt

fa, bőrpánt, fémcsat, fémszegecs

változó méret

A *Szimbólumtár* szerint a szakáll a szigorúság, a férfiasság, a korlátlan uralom és a bölcsesség kifejezője. Európában az első világháborút megelőzően a nők nem rendelkeztek választójoggal, nem járhattak egyetemre, nem vállalhattak tetszés szerint munkát és a családon belül is alárendelt helyzetben voltak.

Szakállprotézis című munkám elkészítése során az első világháború főbb szereplőinek (I. Ferenc József [1830–1916], II. Miklós [1868–1918], II. Vilmos [1859–1941], V. György [1865–1936], Nedeljko Čabrinović [1895–1916] és Grigorij Jefimovics Raszputyin [1869–1916]) szakállait készítettem el fából. A sötétre festett, valós méretnél kicsit nagyobb, faragott szőrzeteket bőrpántok segítségével az arcra lehet rögzíteni. Csakúgy, mint a háború utáni utcaképet is meghatározó sérült, nyomorék katonák protéziseit, amelyek többek között George Grosz és Otto Dix képein is megjelennek.

A dadaisták az első világháború borzalmai elől menekültek a békés, semleges Svájcba. Nem voltak militáns érzelmeik, magasról tettek a hatalomra és a kiemelt pozíciókra. A mozgalom tagjai közt nőket és férfiakat egyaránt találunk, ezzel összefüggésben vettem észre azt, hogy néhány kivételtől eltekintve a dadaisták jellemzően nem viseltek szakállt.

Hecker Péter

IZSÁK Előd

A Tejút szavatossági ideje

2016

digitális fotómontázs

print

egyenként 40x40 cm

A mű alkotóelemei egymásra exponált időpontok.

Az időpontok az általam egy év (2015) alatt rendszeresen vásárolt és elfogyasztott, ugyanolyan típusú tejtermékek szavatossági idejét jelzik.

A naptárszerűen rendezett triptichon utalás a jelenkori fogyasztói társadalom működésmódjára, amely szerint e társadalom fennmaradása csak bizonyos korlátok között képzelhető el. Ezek a korlátok – mint pl. egy termék szavatossági ideje – napjainkban egyre inkább meghatározóvá, fontos eligazodási pontokká válnak az életünk során elfogyasztott táplálékok beszerzésében.

Mint ahogy a Tejútrendszeren belül is felfedezhető több kisebb és kisebb rendszer, amelyek tehát mind egy nagyobb és nagyobb rendszer alkotórészei és működtetői, úgy a Földön, a mi környezetünkben is kialakulnak különböző elvek szerint működő, kisebb társadalmi struktúrák, amelyek egy nagyobb társadalomegész alkotórészei és működtetői. A társadalmat alkotó részek „szavatossági ideje”, vagyis fennmaradása függ az adott társadalmi rendszert meghatározó fő vezérelvtől.

Izsák Előd

A dadámról

2016

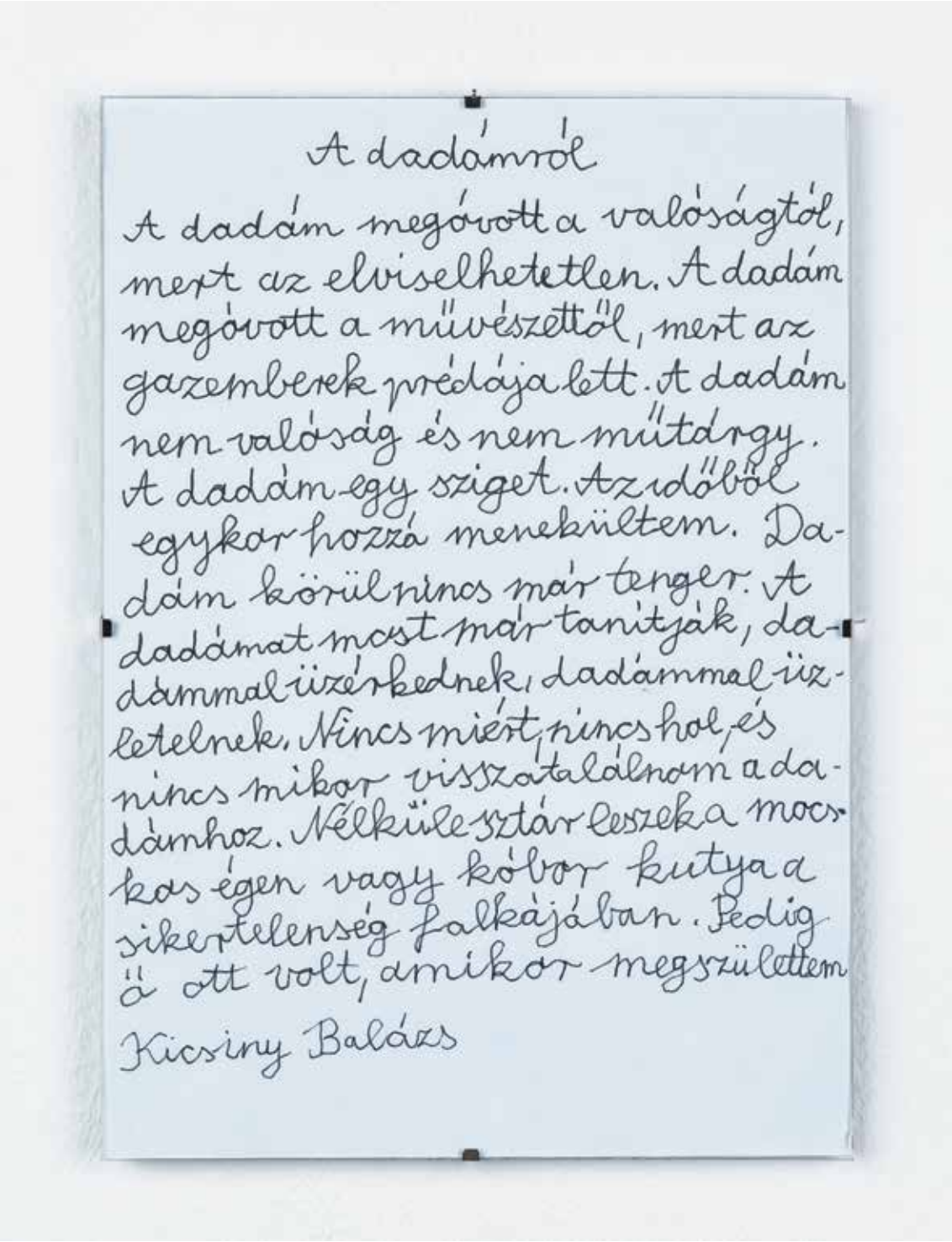
kézzel írott szöveg

tinta, papír

21x30 cm

A dadám megóvott a valóságtól, mert az elviselhetetlen. A dadám megóvott a művészettől, mert az gazemberek prédája lett. A dadám nem valóság és nem műtárgy. A dadám egy sziget. Az időből egykor hozzá menekültem. Dadám körül nincs már tenger. A dadámat most tanítják, dadámmal üzérkednek, dadámmal üzletelnek. Nincs miért, nincs hol és nincs mikor visszatalálnom a dadámhoz. Nélküle sztár leszek a mocskos égen vagy kőbor kutya a sikertelenség falkájában. Pedig ő ott volt, amikor megszülettem.

Kicsiny Balázs

KICSINY Balázs

Megalkuvó forradalmár

2016

installáció

pizsama, útjelző bója, szemeteskosár, selfie-bot, kézi

kasza, benzines kézi kasza, heveder, műfű, faszerkezet

80x170x100 cm

1987-ben megkerestem Franz Kafka sírját a prágai Új zsidó temetőben. A sír mellett egy motoros-damilos fűnyíró tevékenykedett. Életemben először láttam ilyen fűnyíró-technikát. Zavaramban először arra gondoltam, hogy számomra ismeretlen módon, az akkori Csehszlovákiában még tiltott karkai szellemiség öltött testet előttem. Manapság ez az emlék gyakran eszembe jut az utak mentén dolgozó fűnyíró közmunkások láttán. A fűnyíró közmunkások látványa pedig elgondolkodtatt arról, hogy ki is valójában a *kortárs képzőművész*. A *Megalkuvó forradalmár* se nem ember, se nem szobor. Tevékenységbe dermedt alakja éppen az önfelszámolás mikéntjén gondolkodna, ha tárgyi mivolta ezt lehetővé tenné.

Kicsiny Balázs

KOLLER Margit

Lichthof Symphony No.17

2016

helyspecifikus hanginstallációja

a Barcsay Terem mellékhelyiségében

mp3 hangfájl

mérhetetlen

a hangok zubogva ömlenek az álllefolyóba
lehúzza a wc árnyékának hangmását
befognám a bécicsecsemő síró visszhangját
elszakítva a sípoló telefonzsinór már néma
a hamis és letűnt tükörtojás sercegésben
el-elcsípni néminemű emberi jelenlétek korát
a kukkoló hanglopó ingerküszöb-botlatója
s „már rég halott emberek rögzített nevetése”
lépcsőforduló átká, hogy egymáshoz kell szólni
– csak veszekedni, mi gyönyör!
a jelenvalólét kiszökött a lichthofon
ó-ió-ció-dehumanizáció!!!

Koller Margit

István KOVÁCS

Mi a jó művészet, mi a dada?

2016

videoriport

videó

6' 31''

Szerkesztő-riporter, rendező: István KOVÁCS

Operatőr: NAGY Áron

Kreatív vágó: FILLÉR Máté

István Kovács a Berliini Magyar TV budapesti tudósítójaként már több mint tíz éve készít riportokat hazai eseményekről és jelenségekről a Berliini Magyar Negyed lakói számára. Mióta az interneten is terjeszthetővé váltak a mozgóképes tartalmak, riportjait már az anyaország közönsége is elérheti a világhálón. István Kovács videóiban a lokális és a nemzetközi kultúra viszonyát, jelenségeit, kapcsolódási pontjait mutatja be, így tematizálva a különböző kultúrák közti átjárhatóság lehetőségeit és korlátait.

A kiállításra elkészült exkluzív epizódban István Kovács a budapesti utca emberét kérdezi arról, hogy mi a jó művészet, milyen a jó művész, mit fest vagy készít a jó művész, mitől jó a jó művészet, illetve hogy mi lehet az a dadaizmus?

Virtuos

1974

kollázs

kollázs, papír

50x70 cm

A munka 1974-ben készült. Ebben az időben a Fejér Megyei Nyomdaipari Vállalatnál dolgoztam segédmunkásként a cinkográfiai műhelyben. Gyakran vettem részt a *Fejér Megyei Hírlap* készítésében. Ez a tevékenység technikai jellegű volt, a tartalmi vonatkozásokba nem tudtam beavatkozni. Ezt a feszültséget kívánta ellensúlyozni a munka.

König Frigyes

König Frigyes

K.U.T.A.Cs. (Kivezető Utak Tapasztalatain Alapuló Csoport; MÉCS Miklós & VÁNDOR Csaba) & VirágJudit Galeri (BOGYÓ Virág & FISCHER Judit)

Dacdac-korszak

2016

installáció

fotók, videóok, tárgyak, szövegek

változó méret

A Zöld Kakas Líceum egy iskola olyan gyerekek számára, akik a hagyományos oktatási intézményeket nem tudják elviselni és azok sem viselik el őket.

Már hatévesen a társadalommal dacolnak.

Tavaly általános iskolás osztály is indult egy szem gyerekkel, nyolc-tíz szem nemtanárral. Órákat nem tartunk, csak töltünk, mint „normálisan”.

Az előző helyeken ők voltak a lázadók, de egy olyan iskolában, amely maga is lázadó, ez egy kicsit nehezebb.

Mi azon vagyunk, hogy mindenkit meggyőzzünk arról, hogy mindig van mi ellen lázadni. Ha a tanárokon túl vagyunk, jöhetnek a tanok.

Idén három gyerek van és két terem. A kisebbik mára egy mindig teljesen sötét meditációs tan(k)teremmé alakult. Ebben a (tan)anyagtalan térben szoktunk töprengeni, gyertyafényben rajzolni-tervezni, stroboszkópfényben mozgolódni, vagy a teljes sötétben lenyugodni, filozofálni. Újabban itt is ebédelünk.

Péntekenként alkotónap van, ilyenkor több külsős, kisiskolás korú gyerek is bekapcsolódhat az iskola életébe. Ideális unschooling szituáció ez, ahol a „nevelők” azzal foglalatoskodnak, amit egy lakatlan iskolában is matatnának a legmélyebb késztetésük előtt hódolva. Van, aki elektronikus kűtüket épít; van, aki animációs technikákkal kísérletezik; mások zenélnek; főznek; masszírozzák egymást. A gyerekek meg áramlanak ide-oda, és belekóstolnak mindenbe, ami épp megragadja vagy leköti őket.

Volt már szülinap, amikor az ünnepelt ajándékozott meg mindenkit. Temetés, amin a halott osztotta az észet a koporsóból a hátramaradottaknak. (Élőkről csak rosszat!) Eltemettünk egy elűtött párducmintás kalapot. Sós pukiból megépítettük a Szent Koronát. Robbantottunk. Elágazó tüntetőtáblákat gyártottunk lehullott faágakból. Elfertőződött a fejünkön a bindi.

WC-t pucoltunk műfenyővel – talán ezt nevezhetjük békés, boldog PC kefének. Kedves szavakat írtunk a bemutató-ujjunkra, hogy összezavarjuk a – sokszor jogtalan – agresszorokat.

...

Úgy gondolunk ezekre a pénteki alkalmakra, mint a dadaizmus örökségét felélő, kifordított ünnepségekre. Az örökség felélése nem feltétlenül tékozlás. Bár a szó másra utal, mégsem örök. Vagy ha az is, akkor is inkább úgy, mint az energia. Nem vész el, csak átalakul, átrendeződik vagy akár az ellentettjébe fordul. Furcsa dolog egy olyan irányzat előtt tisztelegni, amelynek a lényege, hogy nem tisztel semmit.

K.U.T.A.Cs. (Kivezető Utak Tapasztalatain Alapuló Csoport; Mécs Miklós & Vándor Csaba) & VirágJudit Galeri (Bogyó Virág & Fischer Judit)

Berlin – Freie Stadt 2020
A fiktív jövőből visszanézett jelen képei – dada hír

2016
fanzine
print
25x35 cm

2020-ban Trump Amerikája és Merkel Európája polgárháborúban áll Putyin Orosz-országával, de a német beavatkozás pillanatában Berlinben szélsőséges anarchis-ta lázadás tör ki: a punkok kiszorítják a konszolidáltakat, a város leszakad az ál-lamszövetségről és központi irányítás nélküli radikális szabadelvű közösségként működik tovább. A *Berlin – Frei Stadt 2020* ezt a jövőbeli történelmi pillanatot mu-tatja be egy digitálisan és nyomtatott formában is olvasható napilap formájában.

Berlin belterülete 2016-ban több, a város különböző pontjain létező, szélsősé-gesen nonkonform, off-grid életformának ad otthont, elzárt anarchista terüle-tektől kezdve házprojekteken át egészen a fesztiválszerű lakóautó-karaváno-kig. Ezeket a telepeket kezdtem el dokumentálni két párhuzamos nézőpontból: a Google Maps lokáció a Google Street View-val hitelesíti a helyszínen készített dokumentumfotóimat.

A *Berlin – Frei Stadt 2020* című munka egy fiktív, mai megjelenésű nyomtatott, illetve digitális újság. A benne olvasható cikkekben a saját fotóim együtt szere-pelnek a Google Street View azonos helyszínt ábrázoló képeivel, valóság és fikció között lebegtetve így az újságban közölt dokumentumokat, tartalmakat.

Laczko Juli

PETERNÁK Anna

Távollétjelentés

2016

installáció

print, kartonplaszt lemez

változó méret

A *Távollétjelentés* alapvetően egy hétköznapi tárgy, nevezzük hivatalos dokumentumnak, mely eredeti funkcióját betöltve információértékkel bír azok számára, akik képesek ezt a jelrendszert dekódolni. Azokról jelent, akik távol vannak. Havonta készül. A jelentés elkészítésének elmulasztása figyelmeztetések, majd megrovások sorát vonja maga után. Bár a *Távollétjelentés* külseje szerény, tartózkodó, belül szofisztikált, szépirodalmi művekéhez hasonló mélységgel bíró üzeneteket rejt. Mostanáig a *Távollétjelentés* korlátozott intézményi keretek között működött, egyetlen bejárat útvonala a „kiállítótól” a munkaügyi osztályig tartott, ezért nem tudott megfelelően kiteljesedni, sem elég emberhez eljutni. De ezen változtatunk. Új funkciójában (mint műtárgy), végre betöltheti a hozzá méltó szerepet.

Bátorítunk mindenkit, hogy ezúttal úgy vegye kézbe a *Távollétjelentést*, mintha egy Jókait, Dickenst, Defoe-t vagy Beckettet lapozna. S ha tetszett, ugyanígy járjon el a *Szakmai teljesítésigazolás* és az *Azonnali hatályú felmondás* esetében is.

Letölthető dokumentumok: <http://www.mke.hu/dladla100/muvek.html#peternak>

Peternák Anna

Katarina ŠEVIĆ & TEHNICA SCHWEIZ
(Gergely LÁSZLÓ & Péter RÁKOSI)

Alfred Palestra

2014–2015

installáció

bőrtáska, könyvek, Alfred Palestra-könyv

100x60x40 cm, változó méret

A XIX. század végén a jelenleg a Lycée Emile Zola nevet viselő gimnáziumban két, a kort jelentősen meghatározó szellemi és történeti tendencia, az avantgárd születése és a francia köztársaság válsága „keresztelte egymást”. Itt tanult ekko-riban az avantgárd előfutáraként számontartott Alfred Jarry, illetve ugyanezen a helyen zajlott a második Dreyfus-per is. Vajon véletlen egybeesés volt, hogy az óriási politikai válságot okozó Dreyfus-ügy kicsúcsosodásával párhuzamosan, közös térben és időben alkotta meg Jarry – a dadaizmus, a szürrealizmus és az avantgárd előfutáraként emlegetett – *Übű király* című drámáját? A projekt erre az együttállásra reflektál.

Az *Alfred Palestra* a gimnáziumi drámakör résztvevőinek segítségével az egykor a tárgyalás színhelyül szolgáló tornateremben valósult meg. A tanulók közreműködésével létrehozott és bemutatott munka célja a résztvevők szembesítése volt a hely szellemével és az iskola meghatározó örökségével a két Alfred történetén keresztül. A workshop során a művészek és a diákok két, párhuzamos szöveg-kánonból kiemelt szövegrészletek értelmezésével és elemzésével foglalkoztak. Az egyik kánon a Dreyfus által az ördögzigeti raboskodása során, 1895 és 1898 között olvasott művekből, a másik pedig a Jarry egyik legfontosabb művében, *A patafizikus Faustroll Doktor cselekedetei és nézetei* című kisregényben felsorolt huszonnégy könyvből állt össze.

Közel húsz különböző jelmez és szimbolikus, mozgó fakellék készült az előadásra és a workshopra.

A DLADLA 100 kiállítás keretén belül Alfred Palestra iskolatáskája, az Alfred Palestra-kánonhoz tartozó könyvek, valamint a projekt nyomtatott manifesztációja, az *Alfred Palestra*-könyv került bemutatásra.

Fordította: Kálmán Zsófia

SZELLEY Lellé

Kivonat I–V.

2016

grafika

ceruza, papír

egyenként 29x42 cm

Mivel hogy a szöveg nem támogatja magát az ábrát a képen, és még így is képileg, egy térben megférve egymással, egységet alkotnak, ugyanúgy a képekhez való, versekből álló leírás alátámasztja, erősíti ezt a koncepciót. Lehet, DADA is ebben a szabad esetben.

Mészből valók
De nem az
Két zöld levél
Két csésze
Lassabban, mint amibe telik kimondani
Feloldottak
2016-09-28 2016-10-04

Sansz
A felszálló
Repülőgép hangja
Zuhanásomba ér
A kakas üvöltése
Nyírja a sötétséget
A kövek felúsznak
A magasba
2016-09-16

Sors
Ettől a perctől kezdve
Enyhít
Az érzékelhető világban
Enged
Egyszerű pillantással
Emel
Megrögzött reménnyel
Elnyúlik
Visszhangzott tekintettel
Elold
2016-11-15

Szelley Lellé

SZILÁGYI Kornél & VÁNDOR Csaba

Kockakő a nép fegyvere – Elnyomásteszt

2012

installáció

videó, kockakő-törmelék

változó méret

Két kutatóművész Közép-Kelet-Európa négy városából utcán lerakott kockaköveket gyűjtött, majd a Budapesti Műszaki Egyetem laboratóriumában nyomástesztet végeztetett mindegyiken. A mérés eredménye azt mutatta, hogy a magyar kockakő sokkal jobban bírja a nyomást, mint a többi. Kézenfekvő állításnak tűnhet, hogy a magyar ember bírja messze a legjobban az elnyomást.

„A magyar ember hátán fát lehet hasogatni.”

SZTRUHÁR Zsuzsa

Musica Taverna („Buffetmuzik”)

2016

installáció

vas, fa, réz, plexi, üveg, ipari ventilátor, Singer-motor,

műanyag, akril

60x60x120 cm

Májusban, a Hermina Galéria első születésnapjára készült ez a bohém, könnyed mű. A *Musica Taverna* („*Buffetmuzik*”) installációban egy plexiüvegen sörösüvegek mennek körbe-körbe, melyeket egy központi, átalakított ventilátor szólintat meg. A plexit ékszíjtárcsával mozgatja egy varrógépmotor, mely lábbal szabályozható. A sörösüvegekben a vízszint szabályozásával lehet állítani a hangot, körülbelül kvint–oktáv hangterjedelemben. A plexi mozgatásával halk hangsor hallható. A mű színvilága, hangulata némiképp emlékeztet a francia Riviérára, ahol elképzelésem szerint bizonyos pálmaházakban Duchamp-ék jókat lazíthattak, „dandyskedhettek” kedvükre.

Sztruhár Zsuzsa

TANGL Edit

Dada Central

2016

videoinstalláció

videó, Kinect érzékelő

változó méret

Egy játék az ócska maradványokkal, játék a filmmel. Hol kezdődik? Hol a vége? Van egyáltalán vége? Vagy eleje? Ezt a művet nem lehet egy pontból megragadni, előtte kell ugrálni, zsongani, legyezni, és reagál rád. De hogy hova jutsz el? Az sosem biztos. Előre vagy hátra, hogy milyen történetet kapsz, csak rajtad múlik.

Egy Kinect érzékelő segítségével a dada filmvilágot idéző jeleneteket rakhatunk össze, totálisan meghatározatlan és logikátlan sorrendben. Megalkothatjuk a saját dada filmünket a kéz- és lábmozdulatainkkal. Megoldókulcs nincs, fel kell fedezni a jelenetek és mozdulatok eszköztárát. A mű címe egy népszerű Kinect játékra utal.

Tangl Edit

TASNÁDI József

A látogató 1–3

2013

kinetikus installáció videodokumentációja

videó

A látogató 1 (1’55’')

A látogató 2 (2’18’')

A látogató 3 (1’49’')

Koncepció: TASNÁDI József (2011)

Tervek: TASNÁDI József (2011) & BIMATIK Kft. (2012)

Kivitelezés: BIMATIK Kft. & TASNÁDI Terézia (2012)

Helyszín: Budapest – Csepel-sziget, Óbudai-sziget,

Hősök tere, Városliget

Időpont: 2013. február–május

Kamera: BREDÁR Zsolt

Zene: A látogató 1 – Erik SATIE: *Gymnopédie 1*,

A látogató 2 – Erik SATIE: *Gymnopédie 3*,

A látogató 3 – Erik SATIE: *Gnossienne 1*

A leképezés csak statikus helyzetben lehetséges? Csak megállva adok magamnak lehetőséget arra, hogy tudatosan lássak?

A mozgás nem képbarát. A valóság érzékelése többnyire mégis mozgásban történik. A mozgó világot mozgás közben érzékelem. Többnyire pontatlanul. Ebben a pontatlanságban a látvány sokkal inkább hangulati, mintsem képi. A képnek azonban mégis van hangulata. Mint ahogy a mozgásnak is. A mozgás mégsem képbarát.

Ha megállok és szemlélődöm, a valóság javarészt képként tárul elém, jöllehet a valóságnak a kép csak az egyik dimenziója. A kép csak egy valóságtöredék.

Egy töredék nem képes sem hordozni, sem pedig közvetíteni a pillanat hangulatát. A képen sosem a valóságot látom – mégis mintha a valóság hangulata idéződne fel benne.

A látogató a saját középpontom felé tett zarándoklás meséje. Irracionális és vidám kirándulás, amelynek csak oka (indítéka) van, magyarázata nincs. Olyan kaland, amelyben a fikció és az invenció, a romantika és a humor vegyül az önmagam iránti kiszolgáltatottság tragikomikumával. Enyhe utalásköteg Fitzcarraldo elszánt örületére, Ulyssesre és Vargas Llosa hölgyvendégeire. Azokra a belső hiányérzetekre, amelyek a szüntelen átlényegülés-vágyunkat táplálják. Önéletrajzi ihletésű installáció-performansz, amelyben egy ágy a helyettesítőm.

Tasnádi József

DLADLA100 – a Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskolájának kiállítása
az 1916-ban alapított zürichi Cabaret Voltaire centenáriuma alkalmából

2016. december 16. – 2017. január 31.
Magyar Képzőművészeti Egyetem, Barcsay Terem, Budapest

Kiállító művészek: Borsos Lőrinc, Bögös Loránd, Jivens O. Breewenses, Igor & Ivan Buharov, Fajgerné Dudás Andrea, Fernezelyi Márton & Kappanyos András & Lepsényi Imre & Szegedy-Maszák Zoltán, Haász Katalin, Hecker Péter, Izsák Előd, Kicsiny Balázs, Koller Margit, István Kovács, König Frigyes, K.U.T.A.Cs. (Kivezető Utak Tapasztalatain Alapuló Csoport: Mécs Miklós & Vándor Csaba) & VirágJudit Galeri (Bogyó Virág & Fischer Judit), Laczkó Juli, Peternák Anna, Katarina Šević & Tehnica Schweiz (László Gergely & Rákosi Péter), Szelley Lellé, Szilágyi Kornél & Vándor Csaba, Sztruhár Zsuzsa, Tangl Edit, Tasnádi József

Kurátor: Kicsiny Balázs, Mucsi Emese, Szegedy-Maszák Zoltán
Kiállítási koordinátor: Szűcs Réka
A kiállítás grafikai arculata: Lepsényi Imre
A kiállítás weboldala: <http://www.mke.hu/dladla100/>

A kiadványt szerkesztette: Mucsi Emese, Szegedy-Maszák Zoltán
Szöveggondozás: Mucsi Emese
Olvasószerkesztés: Lukács Annabella
Tervezte: Lepsényi Imre
Fordítás: Laki Júlia, Kálmán Zsófia
Fotó: Bognár Benedek & Simon Zsuzsanna,
Pecsics Mária és a kiállító művészek

Kiadó: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2017
Rektor: Csanádi Judit

© MKE Doktori Iskola és a szerzők

Példányszám: 150 db
Nyomda: MPB Hungary
ISBN 978-963-7165-66-5

A kiállítás létrejöttét a Nemzeti Kulturális Alap támogatása tette lehetővé.

A Doktori Iskola adatai:
Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola
Feszty-ház, 1063 Budapest, Kmety Gy. u. 27.
Postacím: 1063 Budapest, Andrássy út 69–71.
dla@mke.hu
Tel: +36 1 354 16 43
<http://doktori.mke.hu/>

